

Zbigniew Anusik

Laudacja wygłoszona w dniu 24 maja 2010 r. z okazji odnowienia doktoratu profesora Jakuba Goldberga

Przegląd Nauk Historycznych 9/1, 261-265

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

granicznych RP „Za wybitne zasługi dla promocji Polski w świecie”. W 1993 r. prof. Jakub Goldberg został Doktorem Honoris Causa Uniwersytetu Warszawskiego. Od 1998 r. jest członkiem zagranicznym Polskiej Akademii Umiejętności, a od 2005 r. członkiem zagranicznym Polskiej Akademii Nauk. W 2008 r. Profesor otrzymał także odznaczenie Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie „Za osiągnięcia w badaniach i nauczaniu historii Żydów w Polsce”.

ZBIGNIEW ANUSIK
UNIWERSYTET ŁÓDZKI

**Laudacja wygłoszona w dniu 24 maja 2010 r.
z okazji odnowienia doktoratu
profesora Jakuba Goldberga**

Magnificencjo,
Wysoki Senacie,
Wielce Czcigodny Panie Profesorze,
Wielce Szanowni Państwo,

Przypadł mi w udziale wyjątkowy zaszczyt, aby w imieniu wspólnoty akademickiej Uniwersytetu Łódzkiego złożyć hołd dokonaniom i osobie Pana Profesora Jakuba Goldberga z okazji odnowienia Jego doktoratu obronionego w naszej uczelni pięćdziesiąt lat temu.

Jestem przekonany, że dla wielu z nas, zebranych na tej uroczystości – dostojnych gości, przyjaciół i znajomych Pana Profesora, ale i dla całego łódzkiego środowiska historycznego, jest to chwila wyjątkowa i wzruszająca.

Oto Pan Profesor Jakub Goldberg, absolwent Uniwersytetu Łódzkiego z roku 1952, zatrudniony w Instytucie Historii w latach 1951-1967, powraca dzisiaj w mury macierzystej uczelni, aby odebrać najwyższe wyróżnienie, jakim Uniwersytet może obdarzyć swojego doktora.

Rada Wydziału Filozoficzno-Historycznego powierzyła mi zaszczytną funkcję promotora w przewodzie, którego zwieńczeniem

jest odnowienie doktoratu Pana Profesora. Jest to dla mnie ogromne wyróżnienie i zaszczyt tym większy, że zarówno pracę magisterską jak i doktorską Pan Profesor Jakub Goldberg przygotował pod kierunkiem prof. dr. hab. Bohdana Baranowskiego, promotora mojej pracy magisterskiej, którego ja również uważam za swojego pierwszego mistrza.

Nie sposób w krótkim wystąpieniu dokonać pełnej prezentacji bogatego dorobku Czcigodnego Doktoranta, który to dorobek stał się powodem naszej dzisiejszej uroczystości. Pozwólcie zatem Państwo, że skupię się jedynie na niektórych, subiektywnie przez siebie wybranych faktach i wydarzeniach życiorysu naukowego Pana profesora Jakuba Goldberga.

Przypomnijmy zatem, iż Doktorant urodził się 2 lutego 1924 r. w Łodzi. Przed wybuchem II wojny światowej ukończył trzy klasy gimnazjum im. ks. Ignacego Skrupki. Po wybuchu wojny pozostał w swoim rodzinnym mieście. W lutym 1940 r. został zamknięty w łódzkim getcie, gdzie przez cały czas przymusowo pracował. We wrześniu 1944 r. znalazł się w filii obozu koncentracyjnego Buchenwald w Meuselwitz koło Lipska, gdzie pracował do kwietnia 1945 r., a następnie uczestniczył w Marszu Śmierci – przeprowadzonej w nieludzkich warunkach pieszej ewakuacji więźniów przed zbliżającym się frontem. Wyzwolony 8 maja 1945 r., po dwumiesięcznym pobycie w szpitalu w rejonie Sudetów, powrócił do Łodzi.

Jesienią 1945 r. Czcigodny Doktorant rozpoczął naukę na tzw. roku wstępnym na Uniwersytecie Łódzkim. Egzamin po jego ukończeniu stanowił ekwiwalent matury, dając prawo do podjęcia studiów na wyższej uczelni. Studia w Uniwersytecie Łódzkim na kierunku historia odbył w latach 1947-1952. Jego praca magisterska, napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Bohdana Baranowskiego, poświęcona była konfederacji wojskowej zawiązanej po śmierci Jana III Sobieskiego. W 1951 r., będąc jeszcze słuchaczem ostatniego roku studiów, został zatrudniony w Instytucie Historii Uniwersytetu Łódzkiego na stanowisku młodszego asystenta. Z czasem awansował na stanowisko asystenta, a następnie starszego asystenta. W 1960 r. uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy *Problemy agrarne miast w ziemi wieluńskiej w drugiej połowie XVII i XVIII wieku* przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Bohdana Baranowskiego. Praca ta została opublikowana w tym samym roku pod zmienionym nieco tytułem *Stosunki agrarne w miastach ziemi wieluńskiej w drugiej połowie XVII i XVIII wieku*. Po uzyskaniu stopnia naukowego uzyskał

awans na stanowisko adiunkta w Instytucie Historii UŁ. W 1967 r. zdecydował się na emigrację do Izraela. W tym samym roku znalazł zatrudnienie w Central Archives for the History of the Jewish People w Jerozolimie.

W 1969 r. Doktorant został wykładowcą Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie. Tu przeszedł wszystkie szczeble kariery zawodowej, awansując kolejno na stanowisko docenta (1972), profesora nadzwyczajnego (1979) i profesora zwyczajnego (1989). Z Jego inicjatywy utworzono też w 1989 r. na Uniwersytecie Hebrajskim Centrum Badań Kultury i Historii Żydów Polskich, którego był pierwszym kierownikiem (w latach 1989-1992). Dodajmy także, iż w toku swojej kariery zawodowej Czcigodny Doktorant wykładał na kilku renomowanych uniwersytetach – w Hajfie, Kolonii, Monachium, Warszawie i Lipsku oraz w Gesamthochschule w Kassel (1993). Uzyskał także szereg prestiżowych stypendiów naukowych.

Badania naukowe Profesora Jakuba Goldberga od początku koncentrowały się na dziejach Rzeczypospolitej w czasach nowożytnych, ze szczególnym uwzględnieniem historii społeczno-gospodarczej, XVIII stulecia oraz historii Żydów polskich w tym okresie. W latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX w. opublikował kilka prac poświęconych dziejom osadnictwa w dobie nowożytnej, jak też historii Żydów w poszczególnych miastach z terenu Polski Środkowej. Sporo miejsca w ówczesnych badaniach Profesora Jakuba Goldberga zajmował również problem agraryzacji miast polskich w drugiej połowie XVII i w XVIII w. Znalazł on swoje odzwierciedlenie zarówno w Jego rozprawie doktorskiej, jak i w kilku innych, drobniejszych publikacjach. Profesor Jakub Goldberg opublikował także w omawianym okresie szereg opracowań analitycznych poświęconych różnorodnym aspektom dziejów województw łęczyckiego, sieradzkiego i ziemi wieluńskiej w XVII i XVIII w. Jego rosnące z czasem zainteresowanie historią Żydów polskich skutkowało z kolei wydaniem księgi kahału w Działoszynie oraz opublikowaniem artykułu o organizacji Sejmu Czterech Ziem (do kwestii tej powrócił Profesor także w kilku późniejszych pracach). Podsumowaniem tego okresu Jego badań jest artykuł o *Spółeczności żydowskiej w szlacheckim miasteczku* oraz współautorstwo części poświęconej województwu łódzkiemu w reprezentacyjnym wydawnictwie *Miasta polskie w tysiącleciu*.

Po emigracji do Izraela, pomimo niesprzyjających warunków (ówczesne władze polskie utrudniały Mu dostęp do źródeł i literatury oraz łączność z krajem), Profesor Jakub Goldberg nie utracił

bynajmniej kontaktów z polską nauką historyczną. Wręcz przeciwnie, publikowanymi tu recenzjami przyczyniał się do popularyzowania jej osiągnięć wśród zachodnich uczonych. Po osiedleniu się w Jerozolimie zainteresowania badawcze Profesora Jakuba Goldberga skoncentrowały się głównie na dziejach Żydów polskich w XVIII stuleciu. Szczególnie interesowały go kwestie dotyczące stosunków polsko-żydowskich, asymilacji, integracji i konwersji na chrześcijaństwo. Jednocześnie Profesor coraz więcej uwagi poświęcał prawnym aspektom dziejów Żydów polskich, co znalazło odzwierciedlenie w pomnikowej publikacji *Jewish Privileges in the Polish Commonwealth. Charters of Rights Granted to the Jewish Communities of Poland in the Sixteenth to Eighteenth Centuries*. Problemy te podejmował. Profesor Goldberg również i w innych publikacjach, od końca lat osiemdziesiątych coraz częściej ogłaszanych, na łamach periodyków i innego rodzaju wydawnictw polskich. U schyłku lat dziewięćdziesiątych XX stulecia Profesor Jakub Goldberg opublikował hebrajską syntezę dziejów Żydów polskich (*Spółczesność żydowska w dawnej Rzeczypospolitej*). W latach następnych kontynuował badania dotyczące relacji polsko-żydowskich, problemu asymilacji Żydów w społeczeństwie dawnej Rzeczypospolitej, ich roli gospodarczej, dziejów żydowskiego handlu, jak również problematyki prawno-ustrojowej. Nie ulega dla mnie najmniejszej wątpliwości, że Czcigodny Doktorant jest dziś niekwestionowanym autorytetem wśród historyków zajmujących się dziejami społeczności żydowskiej w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Ogółem bibliografia Jego najważniejszych prac drukowanych obejmuje 5 książek oraz ponad 110 artykułów i recenzji publikowanych w językach polskim, hebrajskim, jidisz, niemieckim i angielskim.

Osiągnięcia badawcze Profesora Jakuba Goldberga, uczonego znanego i cenionego na całym świecie, zostały szczególnie uhonorowane w Polsce. W 1987 r. otrzymał on Dyplom Honorowy czasopisma „Polska-Poland” za najlepszą książkę o Polsce wydaną za granicą. W 2004 r. został wyróżniony Dyplomem Ministra Spraw Zagranicznych RP „Za wybitne zasługi dla promocji Polski w świecie”. W 1993 r. Profesor Jakub Goldberg został Doktorem Honoris Causa Uniwersytetu Warszawskiego. Od 1998 r. jest członkiem zagranicznym Polskiej Akademii Umiejętności, a od 2005 r. członkiem zagranicznym Polskiej Akademii Nauk. W 2008 r. Profesor otrzymał także odznaczenie Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozo-

limie „Za osiągnięcia w badaniach i nauczaniu historii Żydów w Polsce”.

Proszę pozwolić, że oprócz szczerých gratulacji i serdecznych życzeń długich jeszcze lat twórczej pracy wyrażę – nie tylko z promotorskiej powinności – głębokie przekonanie, że wszystko to, co powiedziałem nie pozwala na najmniejszą nawet wątpliwość, co do zasadności wniosku (o odnowienie doktoratu Czcigodnego i Szanownego Pana Profesora Jakuba Goldberga. Ośmielam się też stwierdzić, że hołd, który składamy dziś Panu Profesorowi w uznaniu Jego zasług, jest nie tylko wielkim świętem łódzkiego i polskiego środowiska historycznego. Jestem bowiem najzupełniej pewien, że dzisiejsza uroczystość przyczyni się w sposób niebagatelny do pomnożenia chwały i sławy Uniwersytetu Łódzkiego. Wyróżnienie Pana Profesora Jakuba Goldberga odnowieniem doktoratu jest bez wątpienia zaszczytem nie tylko dla Niego, ale i dla całej społeczności akademickiej naszej uczelni. Pozwolę sobie bowiem wyrazić przekonanie, że poprzez tak uroczyste przypomnienie o przynależności Pana Profesora Jakuba Goldberga do grona doktorów wy-promowanych w Uniwersytecie Łódzkim, nasza Alma Mater będzie jeszcze lepiej i piękniej spełniać swoje akademickie posłannictwo.

ZBIGNIEW ANUSIK
UNIWERSYTET ŁÓDZKI

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. *Władza i polityka w czasach nowożytnych*, Łódź 15-16 kwietnia 2010

W dniach 15-16 kwietnia 2010 r. w sali posiedzeń Rady Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Łódzkiego odbyła się konferencja naukowa pt. *Władza i polityka w czasach nowożytnych*, zorganizowana przez Zakład Historii Nowożytnej Krajów Nadbałtyckich, Zakład Historii Powszechnej Nowożytnej oraz Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Łodzi. Kierownikiem naukowym konferencji był prof. zw. dr hab. Zbigniew Anusik, Dziekan Wydziału Filozoficzno-Historycznego UŁ. Sesja poświęcona